

Bilancia roka 2024 - 2. časť

Blížiaci sa záver roka je obdobím postupného bilancovania vývoja agropotravinárskeho sektora za uplynulých dvanásť mesiacov. Prinášame druhú časť bilancie z pohľadu slovenských olejníarov a prvovýrobcov mlieka.

Slovenský zväz olejníarov

Pri hodnotení roka 2024 musíme zobrať do úvahy široké spektrum vplyvov, ktoré sa týkajú nielen počasia, vývoja cien na burzách, ale tiež politiky a ekonomiky, a to nielen na Slovensku, ale aj v rámci celej Európskej únie.

Rok 2024 bol rokom, ktorý priniesol mnohé výzvy agronómom a manažérom podnikov. Pozitívne riešenie nepredvídateľných situácií naznačujú prvé ekonomické výsledky, ktoré hovoria, že to bol úspešný rok.

Aké pozitíva priniesol rok 2024 pestovateľom olejní?

Prvý polrok bol v znamení vynikajúcej úrody, kedy farmári dosiahli rekordné hektárové výnosy pri pestovaní repky.

Napriek poklesu produkcie repky a slnečnice bolo Slovensko v oboch komoditách výrazne sebestačné a časť produkcie ostala i na vývoz.

Ceny vstupov pre úrodu 2025 sa stabilizovali, pričom ceny hnojív medziročne klesli. Zaznamenali sme pokles cien energií a palív, rástla cena práce, čo malo vplyv i na pokračujúci pokles počtu zamestnancov v agrosektore. Medziročná inflácia priebežne klesala a s ňou klesali i úrokové sadzby a úverové zaťaženie farmárov.

Pozitívnu správou pre farmárov bolo vyplatenie preddavkov priamych platieb zo strany PPA, čím

sme sa dotiahli na úroveň iných štátov.

Celkovo možno rok 2024 hodnotiť ekonomicky pozitívne.

Aké negatíva priniesol uplynulý rok?

Po rekordných hektárových výnosoch repky v roku 2023 prišlo v roku 2024 sklamanie, keď výnosy klesli v priemere o 1 tonu z hektára.

Pozitívum možno vidieť v náraste ceny repky, ktorá od začiatku roku na burze kontinuálne stúpala, čo čiastočne vyrovnilo stratu z produkcie. V druhej polovici roka postupne rástla i cena slnečnice a sóje.

O ekonomickom výsledku roka a o tržbách rozhodovalo počasie. Úroda repky na Slovensku klesla o 27%, slnečnice o 6% . Rok bol úspešný pre sóju, ktorej úroda narástla o 29%.

V rámci EÚ, ale aj USA či Ruskej federácie sme tiež zaznamenali výrazný pokles produkcie repky a slnečnice.

Trh vstupoval do úrody s vysokými zásobami, no taký pokles novej úrody v roku 2024 nikto nečakal.

Vysoké zásoby a predpokladaná priemerná úroda vytvárali počiatočný tlak na ceny, ktorý sa rýchlo zmenil na rast, keď sa vegetácia pod vplyvom počasia výrazne urýchlila.

Úroda olejnin v roku 2024 výrazne klesla avšak z hľadiska kvality boli dosiahnuté uspokojivé výsledky.

Bol to rok cenovo nevyspytateľný a kládol vysoké nároky na riadiacu činnosť a na zosúladenie časového predaja komodít s potrebou peňazí.

Do nasledujúceho roku sa pozeráme s optimizmom

Čaká nás opäť búrlivý rok, v ktorom sa bude o výsledkoch našej práce rozhodovať nielen na poli, na burzách, ale i v úradoch a od európskych politikov.

Repka je aktuálne zasiata na ploche o cca 3,5% nižšej. V niektorých oblastiach ju ohrozujú škodcovia, máme pred sebou zimu a predpokladáme, že sa na jar niektoré porasty aj vyorú.

Zároveň aj napriek poklesu pestovateľských plôch a prípadným vyorávkam nepredpokladáme takú slabú úrodu ako v uplynulom roku. Produkcia by dokonca mohla byť vyššia ako päťročný priemer.

Aktuálne ceny na burze vytvárajú predpoklad nárastu tržieb z budúcej úrody. Vzhľadom k aktuálnym cenám slnečnice a soje je predpoklad i nárastu plôch oboch komodít nielen na Slovensku, ale i v EÚ.

Ekonomický výhľad z pohľadu olejnin je priaznivý. Stále však môže byť rýchlo ovplyvnený politickými rozhodnutiami – sankciami a prípadnými clami – po inaugurácii Donalda Trumpa do úradu prezidenta USA.

Polnohospodári na Slovensku budú sledovať aj dopady konsolidačného balíčka na ekonomiku farmára. V rámci EÚ očakávame zmiernenie zelených opatrení nového parlamentu, ktoré na hospodárstvo EÚ majú negatívny vplyv.

Vývoj cien v agrosektore je tiež úzko spojený s ukončením vojny na Ukrajine a so začatím prístupových rokovaní o vstupe Ukrajiny do EÚ. Celkovo však očakávame, že rok 2025 sa zaradí medzi ekonomicky priaznivé roky.

Slovenský zväz prvovýrobcov mlieka

Rok 2024 bol pre Slovenský zväz prvovýrobcov mlieka rokom slávnostným – pripomenuli sme si totiž 20. výročie svojho založenia. Na slávnostnom podujatí, ktoré sa konalo 21. marca 2024 v Oponiciach, zhodnotili členovia zväzu svoje 20-ročné pôsobenie a zároveň aj 20 rokov od vstupu Slovenska do EÚ. V tomto duchu bol hodnotený aj dopad na sektor mlieka.

Čo pozitívne priniesol sektoru prvovýroby mlieka rok 2024?

Rok 2024 bol v sektore prvovýroby mlieka rokom, v ktorom sme zaznamenali trochu zvláštne roztváranie cenových nožníc. Pozitívne hodnotíme fakt, že nedošlo k výraznejšiemu nárastu nákladov. Tie sa stále držali na úrovni okolo 50 centov na kilogram. Ale naopak, nákupné ceny mlieka zaznamenali dosť významný prepad, a to až na 42 centov. Prvovýrobcovia tak boli opäť odkázaní na zlepšenie výnosov formou podpory.

Chovatelia dojníc mali aj tento rok možnosť čerpať podporu prostredníctvom viacerých intervencií Strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky a prostredníctvom viacerých opatrení štátnej pomoci.

Pozitívne hodnotíme aj nepriamu podporu cez odvodové zvýhodnenie podnikov v súvislosti s Novelou zákona o sociálnom poistení. Tento typ podpory je naozaj účinný a zvýhodňuje podniky, ktoré sa zaoberajú živočíšnou výrobou, kde je vysoká potreba ľudskej práce. Je len škoda, že zatiaľ neboli odvodové úľavy schválené aj pre rok 2025.

Pozitívne, aj keď, samozrejme, s výhradami veľkého časového sklzu, vnímame aj vyhodnotenie výziev 52 a 65, čo znamená aspoň pre úspešných uchádzačov podporu investícií do živočíšnej výroby. Chovatelia dojníc vítajú aj zverejnenie výzvy 74.

Čo sa týka celkovej aktuálnej situácie v sektore prvovýroby mlieka, zdá sa, že predsa len začína svitať svetielko nádeje a začína byť viditeľný pozitívny dopad doterajších opatrení. Čísla ukazujú mierne zníženie tempa poklesu počtu dojníc a počtu podnikov prvovýroby. Ešte ani zďaleka sa však nedá hovoriť o stabilizácii tohto sektoru, ale nejaké náznaky na sektorových číslach už vidíme. Napríklad za posledný rok už nepoklesol počet dojníc o vyše 4 000 kusov, ako po predchádzajúce roky, ale len zhruba o 2000 kusov. V minulých rokoch v priemere skončilo s chovom dojníc 22 podnikov a za minulý rok to bolo 9 podnikov.

Pozitívom minulého roka je aj nárast spotreby mlieka a mliečnych výrobkov. Táto narástla za

posledný rok o vyše 6 kilogramov na takmer 192 kilogramov mlieka na osobu a rok. Za týmto úspechom stoja všetci slovenskí prvovýrobcovia a spracovatelia mlieka, lebo už 16 rokov prispievajú do Mliečneho fondu, prostredníctvom ktorého sa pripravujú a realizujú informačné a propagačné aktivity na podporu spotreby mlieka a mliečnych výrobkov pôvodom zo Slovenska.

Čo negatívne priniesol sektoru prvovýroby mlieka rok 2024?

Nákupná cena mlieka od konca minulého roka postupne klesala a zastavila sa až v auguste na necelých 42 centoch na kilogram. Tento rozdiel nedokáže kompenzovať ani súčasne schválená podpora, a tak sa zase očakáva, že viaceré podniky zaznamenajú z výroby mlieka stratu.

Je treba otvorene skonštatovať, že slovenskí prvovýrobcovia majú oproti svojim európskym kolegom viaceré konkurenčné nevýhody. Prvou nevýhodou sú výrazné rozdiely v nákupných cenách mlieka. Kumulatívny priemer doterajšej tohtoročnej nákupnej ceny je totiž v EÚ o viac ako 5 centov vyšší ako na Slovensku. Nezanedbateľnou nevýhodou je aj časový vývoj a medzimesačný rozdiel nákupnej ceny mlieka.

Už chronickou konkurenčnou nevýhodou slovenského sektoru prvovýroby mlieka je pretrvávajúci investičný dlh. Výška investičného dlhu v sektore prvovýroby mlieka predstavuje vyše 500 miliónov EUR. Za týmto číslom stoja staré ustajňovacie priestory, staré stroje a technológie. Nehovoriac o absencii automatizovaných systémoch dojenia a kŕmenia a iných inovácií.

Na trhu s mliekom zostalo u nás už len posledných 323 „mohykánov“, preto je potrebné zapracovať na vyššie spomenutých príčinách úpadku tohto sektora.

Čo očakávajú slovenskí prvovýrobcovia od roku 2025?

Slovenskí prvovýrobcovia mlieka očakávajú od roku 2025, že dosiahnu také príjmy, ktoré zabezpečia pokrytie nákladov a primeraný zisk, čo by mohlo znamenať stabilizáciu sektora mlieka.

Samozrejme sa počíta s tým, že hlavnou časťou príjmov budú aj naďalej príjmy z predaja mlieka.

V tejto oblasti je nevyhnutné, aby došlo k navýšeniu nákupných cien mlieka na úroveň, ktorá je porovnateľná s európskymi cenami.

Druhou podstatnou časťou príjmov bude podpora.

Slovenskí prvovýrobcovia mlieka by uvítali navýšenie alokácie na investície do budov, techniky a technológií a to, aby bol vyčlenený čo najvyšší podiel financií na grantovú schému podpory investícií na úkor finančných nástrojov.

Očakáva sa, že v roku 2025 sa opäť prehĺbi dlhodobý problém podnikov s pracovnou silou. Jedným z riešení by mohlo byť nahradenie ľudskej práce automatizovanými systémami dojenja a kŕmenia. Ale tu opäť narážame na investičný dlh, s ktorým sa Slovensko dlhodobo borí.

V oblasti národnej podpory očakávame, že bude pokračovať podporné opatrenie Zelená nafta a všetky notifikované formy podpory, ktoré sú aktuálne platné.

Tiež by stálo za zváženie, aby sa z nedočerpaných zdrojov z minulého programovacieho obdobia podporili „rýchle projekty“, ktoré by boli ľahko realizovateľné. Mohli by sa napríklad zameriavať na podporu inovácií a automatizácie systémov dojenja a tiež kŕmenia. Patričnú pozornosť by sme chceli venovať aj vysporiadaniu pozemkov pod hospodárskymi dvormi, odstráneniu environmentálnych záťaží.